

Univerzitet u Beogradu
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

9. Međunarodni naučni skup

Specijalna edukacija
i rehabilitacija

DANAS

Zbornik radova

University in Belgrade

Faculty of Special Education and Rehabilitation

The 9th International Scientific Conference

Special education and rehabilitation

TODAY

Proceedings

BEOGRAD 2015.

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET ZA SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU
UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

IX međunarodni naučni skup
**SPECIJALNA EDUKACIJA I
REHABILITACIJA DANAS**

Beograd, 25-27. septembar 2015.

Zbornik radova

The 9th International Scientific Conference
**SPECIAL EDUCATION AND
REHABILITATION TODAY**

Belgrade, September, 25-27, 2015

Proceedings

Beograd, 2015.
Belgrade, 2015

SPECIJALNA EDUKACIJA I REHABILITACIJA DANAS
Zbornik radova
SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION TODAY
Proceedings

IX međunarodni naučni skup
Beograd, 25-27. 09. 2015.
The 9th International Scientific Conference
Belgrade, 25-27. 09. 2015.

Izdavač / Publisher:
Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation
11000 Beograd, Visokog Stevana 2
www.fasper.bg.ac.rs

Za izdavača / For Publisher:
prof. dr Snežana Nikolić, dekan

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:
prof. dr Mile Vuković

Kompjuterska obrada teksta / Computer word processing:
Biljana Krsić

Zbornik radova Proceedings će biti publikovan
u elektronskom obliku CD.
Proceedings will be published in electronic format CD.

Tiraž / Circulation: 200

ISBN 978-86-6203-069-6

UTICAJ DEMOGRAFSKIH KARAKTERISTIKA NA ISPOLJENE STAVOVE PREMA OSOBAMA SA OŠTEĆENJEM VIDA

Ivona Milačić Vidojević¹ i Marija Čolić²

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Cilj ovog istraživanja je bio da se utvrdi da li određene demografske karakteristike utiču na ispoljene stavove prema osobama sa oštećenjem vida. Utvrđeno je da pol, nivo obrzovanja kao i predhodni kontakt sa osobom sa ometenošću utiču na valencu stava prema osobama sa ometenošću. Primenjena je revidirana Multidimenzionalna skala za procenu stavova prema osobama sa ometenošću na uzorku od 2544 ispitanika koja se sastoji od tri subskele: afektivne, kognitivne i bihejvioralne. Faktorskom analizom su izdvojeni faktori unutar subskala, a potom je primenjena trofaktorska analiza varijanse. Ispitanici koji su predhodno imali kontakt sa osobama sa ometenošću su imali viši skor na faktorima pozitivne kognicije i ponašanje približavanja, a niži skor na faktoru ponašanje izbegavanja i negativne emocije 2. Žene su imale niži skor na faktoru opreznost. Ispitanici sa nižom stručnom spremom imaju viši skor na faktoru zbunjujuće kognicije nego osobe koje imaju postdiplomske studije i niži skor na faktoru ponašanje izbegavanja. Kada se posmatraju ukupni skorovi na subskalama uočava se da osobe koje su imale predhodan kontakt sa osobama sa ometenošću imaju pozitivniji stav na afektivnoj i kognitivnoj subskali, dok ispitanici sa nižom stručnom spremom imaju pozitivniji stav na bihejvioralnoj komponenti nego ispitanici sa postdiplomskim studijama. Rezultati ukazuju da je predhodni kontakt sa osobom sa ometenošću najviše doprineo pozitivnim stavovima, tako da je važno da se osobe sa ometenošću uključuju u društvo kao bi se smanjila stigma prema njima.

Ključne reči: *stigma, osobe sa oštećenjem vida, osobe sa ometenošću, slepilo*

UVOD

Istraživanja o stavovima prema osobama s ometenošću su važna jer mnoge barijere sa kojima se suočavaju ove osobe potiču od stavova opšte populacije (Antonak & Livneh, 2000). Istraživanja koja su se bavila uticajem vrste ometenosti na pozitivnost stava su pokazala da su ispoljeni stavovi pozitivniji prema osobama sa senzornom i telesnom ometenošću u odnosu na osobe sa intelektualnom i mentalnom ometenošću (Deal, 2007; Milačić Vidojević i sar., 2010; Tur-Kaspa et al., 2000).

1 E-mail: mivona@sbb.rs

2 studentkinja doktorskih studija Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

U istraživanju Papadakijeve i Tzvetkove-Arsove (2013) o savremenim verovanjima i stavovima osoba opšte populacije u Grčkoj prema slepim osobama utvrđeno je da i dalje postoje predrasude u pogledu stepena ometenosti, obrazovanja i integracije u društvo. Verovanja su se donekle izmenila sa protokom vremena, ali mnogi ispitanici nisu bili sigurni da li osobe s oštećenjem vida žive u potpunom mraku, kao što i veći broj ispitanika nije bio siguran da li su slepe osobe bespomoćne i zavisne od drugih.

Iako su brojne studije ukazale na pozitivnu promenu društvenih stavova prema osobama s ometenošću, značajan pomak ipak nije utvrđen u spremnosti za formiranje bliskih odnosa sa osobama s ometenošću (Chen, et al., 2002; Miller, et al., 2009). Istraživanja o socijalnoj distanci sprovedena u našoj zemlji (Stanimirović, 1983) su pokazala da postoji velika socijalna distanca prema slepim osobama. Stanimirović ukazuje na to da se najveća distanca pojavljuje u situacijama povezanim sa stupanjem u bliske odnose, kao što su brak (77%), brak deteta (69.5%), intimni odnosi (56%), ali i u pogledu prihvatanja slepe osobe kao pretpostavljenog na poslu (50.8%), vaspitača deteta (36.4%) ili kao cimera u hotelu (26.3%).

Nešto noviji podaci (Injac, 2003) pokazuju da bi 73,42% ispitanika pristalo da za kolegu na poslu ima slepu osobu, 29,24% bi pristalo da sklopi brak sa slepom osobom, što je više u odnosu na procenat onih koji bi sklopili brak sa osobom koja je korisnik invalidskih kolica (21,26%).

Najčešće ispitivane varijable u istraživanjima stavova su demografske varijable (obrazovanje, pol, uzrast) i stepen kontakta sa ometenom osobom.

Cilj ovog istraživanja je bio da se utvrdi da li određene demografske karakteristike utiču na ispoljene stavove prema osobama koje su slepe.

METOD

Uzorak

Obučeni i trenirani studenti Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju su kao deo predispitne obaveze imali da ispituju po 5 ispitanika, po unapred utvrđenoj strukturi. Nakon provere podaka i eliminacije nepotpunih upitnika u konačan uzorak je ušlo 2544 ispitanika opšte populacije uzrasta 18-70 godina ($AS=44.74$, $SD=7,648$). Karakteristike uzorka su date u Tabeli 1.

Tabela 1. *Struktura uzorka*

Varijable		Frekvencija	Procenat
Pol	Muški	1082	42.5
	Ženski	1462	57.5
Predhodni kontakt	Ne	525	20.6
	Da	2019	79.4
Stručna sprema	Osnovna i srednja škola	1207	47.4
	Viša stručna sprema	362	14.2
	Posdiplomske studije	662	26

Instrumenti

Za procenu strukture stavova prema osobama s oštećenjem vida primenjena je revidirana MAS skala, Multidimensional Attitudes Scale Toward Persons With Disabilities (Findler, et al., 2007). Originalni instrument je poluprojektivna tehnika u kojoj ispitanik treba da izabere šta bi imaginarna osoba osećala, mislila i radila u situaciji iznenadnog, neočekivanog susreta s osobom s oštećenjem vida. Pretpostavka je da će na taj način ispitanik projektovati na imaginarnu osobu sopstvene misli, osećanja i pretpostavljene akcije. Struktura originalne skale zasnovana je na pretpostavci o trostrukoj strukturi stavova, sa emocionalnom, kognitivnom i bihejvioralnom komponentom. Detaljan opis revidirane skale je moguće pronaći u radu Dragojević i saradnica (2010).

REZULTATI

Faktorskom analizom su izdvojeni faktori unutar svake od subskala, pa je tako na subskali emocija ekstrahovano tri faktora, na subskali kognicije dva faktora i na subskali ponašanja ekstrahovano je dva faktora (za detaljniji uvid pogledati Milačić Vidojević i Čolić, 2015).

Valenca stava i demografske varijable

Primenjena je trofaktorska (pol X stručna sprema X da li poznajete osobu sa ometenošću) analiza varijanse kako bi se ispitalo koje varijable doprinose razlici u stavu prema osobama sa oštećenjem vida. Tako su ispitanici koji su predhodno imali kontakt sa osobama sa ometenošću imali viši skor na faktorima *pozitivne kognicije* ($F(1, 2214) = 38.62, p < .00$) ($AS_{\text{kontakt}} = 3.34, SD = .88 / AS_{\text{bezkontakta}} = 3.04, SD = .87$) i *ponašanje približavanja* ($F(1, 2208) = 23.22, p < .00$) ($AS_{\text{kontakt}} = 3.1, SD = .95 / AS_{\text{bezkontakta}} = 2.83, SD = .94$). Niži skor je utvrđen na faktoru *ponašanje izbegavanja* ($F(1, 2208) = 9.16, p < .01$) ($AS_{\text{kontakt}} = 1.95, SD = .80 / AS_{\text{bezkontakta}} = 2.08, SD = .86$) i *negativne emocije 2* ($F(1, 2214) = 8.35, p < .01$) ($AS_{\text{kontakt}} = 1.55, SD = 0.69 / AS_{\text{bezkontakta}} = 1.65, SD = .74$).

Dobijen je efekat pola jedino na faktoru *opreznost* ($F(1, 2216) = 5.19, p < .05$), u tom smeru da su žene imale niži skor ($AS = 2.54, SD = .99$) nego muškarci ($AS = 2.63, SD = .99$). Kada se posmatra nivo obrazovanja, utvrđeno je da ispitanici sa nižom stručnom spremom imaju viši skor na faktoru *zbunjujuće kognicije* nego osobe koje imaju postdiplomske studije ($F(2, 2213) = 4.29, p < .05$) ($AS_{\text{nss}} = 3.15, SD = .87 / AS_{\text{pds}} = 3.01, SD = .82$). Sa druge strane, utvrđen je niži skor na faktoru *ponašanje izbegavanja* ($F(2, 2208) = 3.65, p < .05$) kod osoba sa nižom stručnom spremom nego sa posdiplomskim studijama ($AS_{\text{nss}} = 1.92, SD = .80 / AS_{\text{pds}} = 2.04, SD = .81$).

Kada se posmatraju ukupni skorovi na subskalama uočava se da osobe koje su imale predhodan kontakt sa osobama sa ometenošću imaju pozitivniji stav na afektivnoj ($F(1, 2219) = 4.99, p < .05$) ($AS_{\text{kontakt}} = 2.29, SD = .72 / AS_{\text{bezkontakta}} = 2.38, SD = .69$) i kognitivnoj subskali ($F(1, 2219) = 27.63, p < .00$) ($AS_{\text{kontakt}} = 3.18, SD = .59 / AS_{\text{bezkontakta}} = .01, SD = .56$). Ispitanici

sa nižom stručnom spremom imaju pozitivniji stav na bihevioralnoj komponenti nego ispitanici sa postdiplomskim studijama ($F(1, 2219)=3.84, p<.05$) ($AS_{nss}=3.62, SD=.72 / AS_{pds}=3.53, SD=.71$). Nisu dobijeni ostali efekti kao ni efekti interakcija.

Kako bi se primenio t test za zavisne uzorke i utvrdilo da li postoji generalno posmatrano razlika između subskala, pojedini ajtemi su rekodovani tako da je viši skor u okviru svake subskale predstavljao pozitivniji stav. Uočeno je da ispitanici pozitivniji stav ispoljavaju na bihevioralnoj komponenti ($AS=3.58, SD=.72$) nego na kognitivnoj ($AS=3.15, SD=.58$) ($t=-34.2, df=2543, p<.00$), i afektivnoj subskali ($AS=3.12, SD=.60$) ($t=28.45, df=2543, p<.00$). Nije uočena razlika između kognitivne i afektivne komponente.

DISKUSIJA

Rezultati istraživanja su pokazali da ispitanici koji su se izjasnili da su prethodno imali kontakt sa osobama s ometenošću ostvarili viši skor na faktoru pozitivne kognicije i ponašanja približavanja i niži skor na faktoru otvoreno negativnih emocija. U velikom broju istraživanja dobijeni su rezultati koji podržavaju nalaz da kontakt s osobama s ometenošću dovodi do poboljšanja stavova osoba opšte populacije (Antonak, 1981; Dragojević i sar., 2010).

Istraživanje Strohmera i saradnika (1984) o stavovima prema osobama s ometenošću je pokazalo da su kontakt, mlađi uzrast i viši nivo obrazovanja najbolji prediktori pozitivnih stavova. Ovaj rezultat je u skladu sa studijama koje su utvrdile da ispitanici koji su imali kontakt sa osobama sa mentalnim bolestima imaju manje negativnih stavova, kao što su stavovi prema zaposlenju, partnerskim odnosima, stanovanju itd. (Read & Harre, 2001). Takođe, studija Rolanada i Bela (Rowland & Bell, 2012, prema Papadaki & Tzvetkova-Arsova, 2013), koja poredi stavove videćih sa stavovima slepih studenata, je pokazala da stepen ostvarenog kontakta dovodi do pozitivnijih stavova prema ovoj grupi. U istraživanju Dragojević i sar. (2010) o stavovima studenata, osobe koje su imale kontakt sa osobama s ometenošću su imale pozitivnija mišljenja i ponašanje približavanja u susretu s ometenom osobom. U ispitivanju stavova studenata prema osobama sa intelektualnom (IO) i motoričkom ometenošću pokazalo se da varijabla prethodnog poznavanja osobe s motoričkom ometenošću doprinosi pozitivnosti stava, ali to se nije potvrdilo kada su u pitanju bile osobe sa IO (Klooster et al., 2009).

Kada se posmatraju ukupni skorovi na subskalama u ovom istraživanju uočava se da osobe koje su imale predhodni kontakt sa osobama sa ometenošću imaju pozitivniji stav na afektivnoj i kognitivnoj dimenziji stava. Poznavanje ometene osobe utiče na korpus znanja o ometenoj osobi i na taj način može da poboljša kognitivnu dimenziju stava. Pozitivne emocije i kognicije mogu da utiču na ponašanje prema osobi s ometenošću, ali istraživanja pokazuju da bihevioralna namera predviđa oko 40% varijanse aktualnog ponašanja (Armitage & Conner, 2001).

U ovom istraživanju žene su pokazale pozitivniji stav samo na afektivnoj dimenziji, na faktoru opreznost, što ukazuje da su pokazale manje suzdržanosti u kontaktu s osobama s ometenošću. U istraživanju Dragojević i sar. (2010) o stavovima studenata

prema osobama s ometenošću razlike su se ispoljile takođe u emocionalnoj komponenti stava. U kontaktu s osobama s ometenošću studentkinje su ispoljile manje negativnih osećanja odbojnosti, nezainteresovanosti i osećanja krivice nego studenti. U istraživanju Dragojević i sar. (2010) o stavovima osoba opšte populacije prema osobama sa fizičkom ometenošću utvrđeno je da su izbegavajuće ponašanje i otvoreno negativne emocije češće kod muškaraca. Žene su imale više skorove na pozitivnim, zbunjujućim kognicijama i ponašanju približavanja. U drugom istraživanju (Findler i sar., 2007) je utvrđeno da se žene razlikuju od muškaraca samo na bihevioralnoj dimenziji stava. Takvi nalazi ukazuju na nekongruentnost različitih dimenzija stavova. U istraživanju Milačić-Vidojević i sar. (neobjavljeno) koje je imalo za cilj da ispita stavove osoba opšte populacije prema osobama sa DS (Daunov sindrom) dobijeno je da muškarci koji ne poznaju osobu s ometenošću značajno više izbegavaju osobe s DS nego muškarci koji poznaju osobu s ometenošću. U ispitivanju stavova studenata FASPER-a prema osobama s oštećenjem sluha (Glintić i sar., 2014) utvrđeno je da devojke imaju niže skorove na dimenziji Odbacivanje i ignorisanje, kao i na dimenziji Odsustvo prosocijalnih misli. Istraživanje Milačić-Vidojević i sar. (2013) ukazuje da su žene prijemčivije da se druže i da upoznaju osobe sa mentalnim bolestima, kao i da bi pre ostvarile saradnju sa njima, nego što bi to učinili muškarci. Ovi nalazi se mogu protumačiti prihvatanjem (možda i nesvesnim) socijalno propisane uloge žene kao negovateljice, što je i pretpostavka autora originalne skale (Findler et al., 2007).

U ovom istraživanju osobe sa nižom stručnom spremom su imale negativniji stav na faktoru zbunjujuće kognicije nego ispitanici sa postdiplomskim studijama. Ovi nalazi su u skladu sa predhodnim istraživanjima. Sa druge strane, ispitanici sa nižom stručnom spremom su imali pozitivniji bihevioralni stav, što može da ukazuje da nesigurnost o tome kako da se postavimo prema osobi sa oštećenjem vida ne utiče značajno na spremnost da se stupi sa njom u socijalne odnose.

ZAKLJUČAK

Strategije menjanja stavova koje uključuju edukaciju i direktan kontakt imaju najveći uticaj na smanjenje stigme (Corrigan & Penn, 1999). U ovom istraživanju ispitanici koji su predhodno imali kontakt sa osobama sa ometenošću imaju pozitivnije razmišljanje i postupke prema njima, u odnosu na ispitanike koji nisu imali kontakt. Takođe ispitanici koji su imali kontakt s ometenim osobama manje ispoljavaju otvoreno negativne emocije. Naši rezultati podržavaju nalaze da direktan kontakt smanjuje nivo neprijatnosti i negativnih emocija u susretu s ometenom osobom. Ovakav nalaz ukazuje na potrebu inkluzije osoba s ometenošću u sve oblike socijalnog života.

LITERATURA

- Antonak, R. F., & Livneh, H. (2000). Measurement of attitudes toward persons with disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 22, 211-224.
- Antonak, R.F. (1981). Prediction of Attitudes toward Disabled Persons: a multivariate analyses. *The Journal of General Psychology*, 104, 119-123.
- Armitage C.J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behavior: A meta-analytic review. *British Journal of Social Psychology*, 40, 471-499.
- Chen, R.K., Brodwin, M.G., Cardoso, E., Chan F. (2002). Attitudes toward people with disabilities in the social context of dating and marriage: a comparison of American, Taiwanese and Singaporean college students. *The Journal of Rehabilitation*. Retrieved 4.7.2009 from <http://goliath.ecnext.com>
- Corrigan, P. W., & Penn, D. L. (1999). Lessons from social psychology on discrediting psychiatric stigma. *American Psychologist*, 54, 765-776
- Deal, M. (2007). 'Aversive disablism: subtle prejudice toward disabled people', *Disability & Society*, 22(1), 93-107.
- Dragojević, N., Milačić-Vidojević, I., Hanak, N. & Mentus, T. (2010). Upoznaj pa sudi: Stavovi i korelati stavova studenata Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju prema osobama s ometenošću. U: J. Kovačević i V. Vučinić (ur.): *Smetnje i poremećaji: Fenomenologija, prevencija i tretman*. Deo I. Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, CIDD. 439-455.
- Dragojević, N., Milačić-Vidojević, I., & Hanak, N. (2010). Attitudes toward people with physical disabilities, their structure and correlating variables. U: G. Nedović, D. Rapaić, D. Marinković (ur.): *Special Education and Rehabilitation – Science and/or Practice*. Novi Sad: Society of special educators and rehabilitators of Vojvodina.
- Findler, F., Vilchinsky, N., & Werner, S. (2007). The Multidimensional Attitudes Scale Toward Persons With Disabilities (MAS), Construction and Validation. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 51, 166-176.
- Glintić, M., Hanak, N., Milačić-Vidojević, I., & Dragojević, N. (2014). Struktura i korelati stavova studenata, budućih pomagača prema osobama s oštećenjem sluha. *Psihijatrija danas*, 2, 201-215.
- Glumbić, N., Kaljača, S., & Milačić-Vidojević, I. (2009). Attitudes of helping professions towards social integration of the persons with intellectual disabilities, *II International scientific and professional conference „Improving quality of life of children and youth „Unapređenje kvalitete života djece i mladih, Tuzla, BiH, 11-12. 06. 2011.*
- Injac B. (2003). *Istraživanje stavova i socijalne distance prema osobama sa invaliditetom kod stanovnika Novog Sada*, Centar živeti uspravno, Novi Sad.
- Milačić Vidojević, I., & Čolić, M. (2015). Structure of attitudes towards people with visual impairments in Serbia. International conference Days of Applied Psychology, Department of Psychology, Faculty of Philosophy of the University of Niš, in press.
- Milačić-Vidojević, I., Glumbić, N., & Brojčin, B. (2010): The perception of the attitudes of concern and self-efficacy of teachers regarding inclusive education. *Special education and rehabilitation science and/or practice*, Novi Sad, str. 749-779. ISBN 978-86-913605-1-1.
- Milačić-Vidojević, I., Čolić, M., & Dragojević, N. (2013). Priroda i stepen izraženosti stigmatizacije prema osobama sa mentalnim bolestima. *Beogradska defektološka škola*, 19 (3), 541-553.
- Milačić-Vidojević, Dragojević, N., & Čolić, M. (neobjavljen rad). Stavovi osoba opšte populacije prema osobama sa Daunovim sindromom.
- Miller, E., Chen, R., Glover-Graf, N. M., & Kranz, P. (2009). Willingness to engage in personal relationships with persons with disabilities: Examining category and severity of disability. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 52, 211-224.
- Papadaki M., & Tzvetkova M. (2013). Social attitudes and beliefs of sighted people towards blindness and blind persons. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 12(4), 481-499.

- Klooster, P., Dannenberg, J., Taal, E., Burger, G., & Rasker, G. (2009). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities: nursing students and non-nursing peers *Journal of Advanced Nursing*, 65(12), 2562-2573.
- Read, J., & Harre, N. (2001). The role of biological and genetic causal beliefs in the stigmatization of 'mental patients'. *Journal of Mental Health UK*, 10, 223-235.
- Stanimirović, D. (1983). Stanimirović, D. (1983). Stavovi ljudi sa vidom prema slepima, diplomski rad, Filozofski fakultet u Beogradu.
- Strohmer, Douglas C., Grand, Sheldon A., & Purcell, Michael J. (1984). Attitudes toward persons with a disability: An examination of demographic factors, social context, and specific disability. *Rehabilitation Psychology*, 29(3), 131-145.
- Tur-Kaspa, H., Weisel, A., & Most, T. (2000). A multidimensional study of special education students' attitudes towards people with disabilities: a focus on deafness. *European Journal of Special Needs Education*, 15(1), 13-23.

INFLUENCE OF DEMOGRAPHIC VARIABLES ON ATTITUDES TOWARDS PERSONS WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Summary

The aim of this study was to explore the potential influence of demographic variables on attitudes towards persons with visual impairments. Researchers have established that gender, level of education, and prior contact with persons with disabilities have an influence on valence of attitudes toward persons with disabilities. The Multidimensional Attitudes Scale toward Persons with Disabilities was applied to a sample of 2,544 participants, which consist of three subscales: affects, cognition, and behavior. Factor analysis revealed factors within subscales and then a three-way ANOVA was conducted. Participants who had previous contact with persons with disabilities expressed higher scores on factors *positive cognition* and *approaching behavior* and lower scores on factors *avoiding behavior* and *negative emotion 2*. Women revealed lower scores on factor *caution*. Respondents with a lower educational level held higher scores on factor *perplexing cognition* than participants with a higher educational level and lower scores on factor *avoiding behavior*. Overall, participants who had previous contact with persons with disabilities displayed more positive attitudes on affects and cognition subscales. Participants with a lower educational level expressed more positive attitudes on the behavioral component than participants with a higher educational level. The data shows that previous contact with persons with disabilities had a higher contribution to positive attitudes; this leads to the conclusion of the importance of inclusion in society of people with disabilities in order to decrease stigma toward this population.

Key word: stigma, persons with visual impairment, persons with disability, blindness